

This item is the archived peer-reviewed author-version of:

Het water blijft diep tussen Nederland en de Caribische eilanden

Reference:

Mijts Eric.- Het water blijft diep tussen Nederland en de Caribische eilanden

De lage landen : context bij cultuur in Vlaanderen en Nederland / Stichting Ons Erfdeel [Rekkem] - ISSN 2736-3546 - 1(2023), p. 74-77

To cite this reference: <https://hdl.handle.net/10067/2019390151162165141>

MAATSCHAPPIJ

Het water blijft diep tussen Nederland en de Caribische eilanden

Door [Eric Mijts](#)

15/02/2023

🕒 6 min leestijd

De relaties tussen Nederland en de voormalige koloniën zijn op hun best moeilijk te noemen, en hetzelfde geldt voor de verhouding met de zes Caribische eilanden die deel uitmaken van het Koninkrijk der Nederlanden: Aruba, Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Het boek *Ongemak* situeert de huidige moeilijke relaties in hun historische context en formuleert perspectieven voor de toekomst.

Gert Oostindie (emeritus-hoogleraar koloniale en postkoloniale geschiedenis aan de Universiteit Leiden) en Wouter Veenendaal (universitair hoofddocent bij het Instituut voor Politieke Wetenschap in Leiden) schetsen in hun boek *Ongemak* een schrijnend portret van het hedendaagse Koninkrijk der Nederlanden en het onvermogen om daarbinnen een postkoloniaal harmonisch evenwicht te vinden met de zes overzeese eilanden in het Caribisch gebied.

Op 10 oktober 2010 kregen Curaçao en Sint Maarten een status als zelfstandig land binnen het Koninkrijk der Nederlanden, vergelijkbaar met de status die Aruba al sinds 1986 heeft. De kleinere eilanden Bonaire, Sint-Eustatius en Saba kregen toen een positie als bijzondere gemeente van Nederland. De auteurs stellen dat de bestuurders van de eilanden niet in staat zijn geweest om de nieuwe status na 10-10-10 om te zetten in economische groei of politieke stabiliteit.

Oostindie en Veenendaal schetsen het onvermogen om een postkoloniaal harmonisch evenwicht te vinden

Hoe komt dat? Oostindie en Veenendaal betogen dat “de beste verklaring ligt in de kleinschaligheid van de eilanden die het lokale politici – als zij dat al zouden willen – uitermate moeilijk maakt om deugdelijk bestuur te voeren”. De vervolgvraag is dan natuurlijk of kleinschalige eilanden *de facto* onbestuurbaar zouden zijn, of dat de wijze waarop het bestuur momenteel ingericht is op de eilanden niet doeltreffend zou zijn. Het boek is opgevat als een drieluik waarin verleden, heden en de toekomstige ontwikkeling in elkaar overlopen in de zoektocht naar een antwoord op die vraag. Met de historische ontwikkelingen als startpunt analyseren ze de huidige moeizame verhouding die Nederland met de zes eilanden heeft, en formuleren ze richtsnoeren voor een meer werkbare toekomst voor het Koninkrijk der Nederlanden.

Het eerste deel van het boek beschrijft de koloniale geschiedenis van de eilanden en de complexe ontwikkeling van de Nederlandse Antillen als unieke compromisoplossing in het kader van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden (1954) in een tijd dat op globale schaal de oude koloniale structuren in vraag gesteld en ontbonden werden. Die compromisoplossing (met als uitgangspunt gelijkwaardigheid van de landen binnen het Koninkrijk) bleek niet voldoende stabiel te zijn, het boek beschrijft dan ook de turbulente geschiedenis van het zesenvijftigjarige bestaan van de Nederlandse Antillen, de afscheiding van Aruba in 1986 en de aanloop naar het uiteenvallen in 2010. Daarna volgen beknopte schetsen van de context en geschiedenis van de zes individuele eilanden: eerst de benedenwindse eilanden (Aruba, Bonaire en Curaçao), dan de bovenwindse (Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten).

Het tweede deel van het drieluik richt zich op de ontwikkelingen na 2010. De belangrijkste boodschap is hier dat het initiële enthousiasme van de verzelfstandiging na 10-10-10 is verdampt, en dat de politiek en economisch wankelende basis van de eilanden niet bestand is tegen de opeenvolgende impact van orkaan Irma (2017) en de pandemie. Den Haag heeft in een reactie op de economische crisissen hard ingegrepen in het beheer van de overheidsfinanciën van de eilanden. Dat is mogelijk op basis van de structuur van het Koninkrijk der Nederlanden: Aruba, Curaçao en Sint Maarten zijn net als Nederland autonome landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden, maar daarboven staat de rijksministerraad, het overkoepelende orgaan dat beraadslaagt en beslist over zaken die het gehele Koninkrijk de Nederlanden aangaan. Maar, zo betogen de auteurs, als het gaat over mensenrechtenschendingen of milieuvraagstukken schuift Nederland de verantwoordelijkheid door naar de eilandregeringen.

Kortom, het handelen van Nederland is onevenwichtig, en het koninkrijksdebat komt in Nederland slechts zelden op de voorgrond. In hun analyse van dat onevenwicht gaan de auteurs uit van een tegenstelling tussen hart/emotie en hoofd/ratio in het Caribisch gebied. De onvrede met Nederlandse bemoeienis gaat gepaard met bittere verwijzingen naar de koloniale periode, en in het hart van de bewoners van de eilandgebieden leeft een hang naar gelijkwaardigheid en sociale rechtvaardigheid binnen het Koninkrijk die zich vertaalt in ongemakkelijke discussies over het slavernijverleden, over democratische vertegenwoordiging in het Nederlandse parlement en ook over klimaatrechtvaardigheid. Aan de andere kant zien de bewoners van de eilanden ook de voordelen van lidmaatschap van het Koninkrijk.

Oranjestad, hoofdstad van Aruba. De onvrede met Nederlandse bemoeienis gaat op de Caribische eilanden gepaard met bittere verwijzingen naar de koloniale periode Kataline Hoczane Melich

© Unsplash

Onder meer ingegeven door de vergelijking met andere landen in de regio, en zeker met Suriname, betogen de auteurs dat de zes eilanden beter af zijn binnen de constellatie van het Koninkrijk op basis van de economische en bestuurlijke voordelen die de betrokkenheid met Nederland met zich meebrengt. Die rationele overweging zou dan ook de belangrijkste drijfveer zijn voor de eilanden om niet voor volledige onafhankelijkheid te gaan. Uit onderzoek van de auteurs blijkt dat vooral de bestuurders op de eilanden een beroep doen op – emotionele – argumentatie over neokoloniale interventies vanuit Nederland, terwijl dat bij de eilandbevolkingen zelf veel genuanceerder ligt, mede omdat het vertrouwen van de eilandbevolkingen in het handelen van de eigen bestuurders ook niet hoog is.

Het derde en laatste deel van het boek richt zich op de toekomst. De auteurs presenteren een vergelijkende analyse van de relaties tussen non-soevereine gebieden wereldwijd en de grotere staten waar zij deel van zijn, gaande van de elf voormalige Franse koloniën waarvan een deel volledig als

Départements d'Outre Mer in Frankrijk is geïntegreerd, tot en met de Deense en Nieuw-Zeelandse aanpak die de non-soevereine gebieden zeer veel autonomie bieden. De auteurs presenteren niet enkel een analyse van de wijze waarop de verschillende gebieden al dan niet autonoom zijn, maar ook hoe in deze gebieden omgegaan wordt met de hart-versus-hoofd-tegenstelling. Hun conclusie is dat onafhankelijkheidsdenken in deze non-soevereine gebieden met uitzondering van Groenland en Nieuw-Caledonië relatief irrelevant is, en dat de non-soevereine status een permanent gegeven is. De auteurs beargumenteren tot slot dat politici aan beide zijden van de oceaan de permanente non-soevereine status van de Nederlands Caribische eilanden maar beter aanvaarden. Dat kan de basis zijn om de Koninkrijksrelaties (de betrekkingen tussen Nederland, Aruba, Curaçao en Sint-Maarten) te verbeteren en om toekomstscenario's te ontwikkelen die de huidige impasse zouden doorbreken.

Politici kunnen de non-soevereine status van de eilanden maar beter aanvaarden, vinden de auteurs

De eilanden zijn klein en daardoor ook kwetsbaar, dat is een feit, en de afstanden en verschillen binnen het Koninkrijk zijn groot. Toch zien Oostindie en Veenendaal mogelijkheden om het ongemak binnen het Koninkrijk te verminderen aan de hand van politieke hervormingen, bijvoorbeeld door parlementaire representatie in de Nederlandse Tweede Kamer van de landen in het Caribisch gebied mogelijk te maken. Daarnaast betogen ze dat de Koninkrijksrelaties niet tot één ministerie beperkt zouden moeten worden, maar een meer gemeenschappelijke invulling zouden moeten krijgen. Daarbij zouden de departementen in Den Haag niet zozeer de Nederlandse belangen moeten behartigen, maar juist de volledige Koninkrijksbelangen en -relaties voorop moeten stellen.

Oostindie en Veenendaal durven controversiële standpunten in te nemen over politieke, sociale en economische onderwerpen die in het Caribisch gebied zwaarbeladen zijn, zoals over de milieuschade van de Curaçaose Islaraffinaderij, de afvalproblematiek in Aruba en Sint Maarten of over financiering van politieke partijen op de eilanden. Daarbij ontbreken wel vaak bronnen die deze standpunten onderbouwen, waardoor dit boek op zich een nieuwe bron voor controversie kan zijn. De visies van de auteurs op de relatieve hoogte van de schuldenlasten van de eilanden, over de impact van de raffinaderijen op de eilandgemeenschappen of over de rol van de verschillende talen in het onderwijs worden op meer journalistieke wijze zonder bronvermeldingen gepresenteerd en komen dan ook voor rekening van de schrijvers van dit boek.

Verlaten schip voor de kust van Curaçao. Oostindie en Veenendaal durven controversiële standpunten in te nemen over politieke, sociale en economische onderwerpen die in het Caribisch gebied zwaarbeladen zijn

© Bruno van der Kraan / Unsplash

Het onderzoek waarop de auteurs hun boek voornamelijk hebben gebaseerd, gaat over de opinies en het handelen op de eilanden, Nederland blijft daarin goeddeels buiten schot. Tegelijk hebben ze het boek vooral vanuit een Nederlands perspectief geschreven: ze achten het nodig om de context van de eilanden te verduidelijken, maar de Nederlandse context blijkt voor hen een gegevenheid. De verantwoordelijkheid voor de Koninkrijgedachte lijkt daarmee buiten Nederland en op de eilanden geplaatst te worden. Het *ongemak* dat in dit boek beschreven wordt, is dan ook in zekere zin vooral het ongemak van de betrokken bestuurders binnen het Koninkrijk en binnen de eilandgemeenschappen in het Caribisch gebied. De Europese Nederlander – die de eilanden volgens de auteurs als vakantiebestemming beschouwt, maar vooral ook als lastig, of zelfs gewoon als buitenland – wordt daarin niet uitgebreid betrokken.

Dit boek dient dan ook vooral als het startpunt voor een dialoog binnen de Nederlandse gemeenschappen om de eigen positie binnen het Koninkrijk te vinden en om te werken aan gelijkwaardigheid en sociale rechtvaardigheid als basisprincipes van samenleven in de eenentwintigste-eeuwse postkoloniale realiteit.

Gert Oostindie en Wouter Veenendaal, *Ongemak. Zes Caribische eilanden en Nederland*, Prometheus, Amsterdam, 2022, 296 p.

KOLONIAAL VERLEDEN ARUBA

[Eric Mijts](#)

onderzoeker en docent aan de Universiteit van Aruba, voorzitter van de Caribische Associatie voor Neerlandistiek

[Lees meer](#)

TAAL Eric Mijts | ⌚ 7 min leestijd

[De Caraïben zitten in de verdrukking tussen dekolonisatie en globalisering](#)

LITERATUUR Els van Diggelen | ⌚ 8 min leestijd

['Album van de Caraïbische poëzie': dwars en geketend](#)

GESCHIEDENIS Ramona Negrón | ⌚ 10 min leestijd

[Met de goedkeuring van de Bijbel: de West-Indische Compagnie en de slavenhandel](#)

LITERATUUR Michiel van Kempen | ⌚ 17 min leestijd

Hier komt de nieuwe generatie in de Nederlands-Caraïbische literatuur

Reactie plaatsen

Plaats een reactie...

Plaatsen

THEMA

- Kunst
- Geschiedenis
- Taal
- Literatuur
- Maatschappij
- De Franse Nederlanden
- VL ⇌ NL

THEMA

OVERIGE

- Over ons
- Publicaties
- Waar te koop?
- Adverteren
- Steun
- Privacy
- Contact

OVERIGE

Op de hoogte blijven van de lage landen?

NIEUWSBRIEF

E-MAILADRES

Inschrijven

SOCIAL MEDIA

